

EEN POSTGRADUAAT IN HET BUITENLAND ? DENK ER TIJDIG OVER NA !

*Petra Foubert**

INLEIDING

Steeds meer afgestudeerden in de rechten trekken onmiddellijk na het behalen van hun licentiaatsdiploma naar het buitenland om daar een voortgezette rechtsopleiding, veelal een Master of Laws (LL.M.) programma, te volgen. Waar het vroeger nagenoeg enkel om topstudenten ging die een studiebeurs wegkaapten om in de Verenigde Staten te gaan studeren, stelt men nu vast dat studenten met de meest uiteenlopende curricula zich naar alle hoeken van Europa en zelfs de wereld begeven om er nog een jaartje universiteit bij te doen. De Verenigde Staten blijven veel studenten aantrekken, maar ook Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland en sinds kort Spanje, Italië, Skandinavië, Australië en Zuid-Afrika zijn populair.

De Dienst Voortgezette Academische Opleidingen (VAO) Buitenland wil laatstejaarsstudenten maar ook afgestudeerden van de Leuvense rechtsfaculteit helpen bij de keuze van een juridisch postgraduaat en dit door hen informatie te verschaffen over programma's, universiteiten en beursmogelijkheden. Procedures voor aanvraag van een studiebeurs en voor toelating tot een bepaald programma brengen echter veel administratieve rompslomp met zich mee en dat dient men uiteraard allemaal zelf af te handelen. De Dienst VAO Buitenland informeert de student en helpt hem een eind op weg maar is geen reisbureau dat een "kant-en-klaar-pakket" aanbiedt !

Weinigen zijn op de hoogte van het bestaan van de Dienst voor Studie-advies van de K.U.Leuven. Deze dienst beschikt over een goed gestoffeerde informatiek met brochures en studiegidsen over de meest uiteenlopende voortgezette studies en beursmogelijkheden. Studenten die zich vooral interesseren in andere dan juridische postgraduat (bijvoorbeeld M.B.A.) nemen best onmiddellijk contact op met de consulenten van de Dienst Studie-advies. De dienst VAO Buitenland beschikt enkel over informatie in verband met voortgezette rechtsopleidingen.

Dit artikel zal eerst een korte en algemene beschrijving geven van de aanvraagprocedure voor toelating tot een universiteit en van de mogelijkheden

* Dienst V.A.O. Buitenland, Faculteit Rechtsgeleerdheid, K.U.Leuven

om een beurs of een andere financiële tegemoetkoming te verkrijgen. Vervolgens worden de meest gekozen studiebestemmingen overlopen en wordt de aandacht gevestigd op de uiterste data voor indiening van een kandidatuur, de kostprijs van de studies en eventuele andere belangrijke zaken.

I. DE AANVRAAGPROCEDURE VOOR TOELATING TOT EEN UNIVERSITEIT

De eerste stap in de toelatingsprocedure is steeds het aanvragen van informatiebrochures en het zogenaamde "application form" bij de betrokken universiteiten. Men maakt daarvoor best een modelbrief op die naar de verschillende universiteiten wordt verstuurd. Voor de Verenigde Staten bestaan er speciale, voorgedrukte "requests for application material" die de student moet invullen en opsturen. Deze formulieren zijn te verkrijgen bij de Commission for Educational Exchange. Bij het selecteren van de programma's waarvoor men zich daadwerkelijk kandidaat wil stellen, moet men er zich voor hoeden in de gehele lijn te hoog of te laag te mikken. Het gemiddelde percentage en de "ranking" (dit is de plaats die een student inneemt ten aanzien van alle andere studenten in zijn jaar) in elk studiejaar zijn meestal de belangrijkste elementen bij het beoordelen van iemands kandidatuur. Het komt er dus op aan zichzelf zo objectief mogelijk in te schatten. Op één paard wedden is af te raden: elk jaar opnieuw zijn er zowel weigeringen als toelatingen die iedereen volkomen verrassen.

Nagenoeg elke toelatingsprocedure vergt het invullen van een standaard-formulier, wat nauwkeurig en verzorgd dient te gebeuren. Men zal informatie moeten neerschrijven over studieresultaten, extra-curriculaire activiteiten, persoonlijkheid, Afhankelijk van het programma of de universiteit waarvoor de toelating wordt aangevraagd moeten aan dit formulier nog andere documenten worden toegevoegd.

Gewaarmerkte vertalingen van diploma's worden vrijwel altijd gevraagd. Een ander vereiste is meestal het toevoegen van een lijst met alle vakken die men reeds aan de universiteit heeft gevolgd met vermelding van het aantal uren en het behaalde resultaat per vak, de zogenaamde "transcripts". Het secretariaat van de rechtsfaculteit maakt deze vertalingen en "transcripts" in het Frans of in het Engels binnen de twee weken na aanvraag. Men ontvangt dan één exemplaar waarvan kopies in de Universiteitshal gratis voor eensluidend worden verklaard. Rechtsstudenten die enkel de licenties in Leuven deden, moeten zich voor de vertaling van hun kandidaatsdiploma en de "transcripts" van de eerste twee universiteitsjaren richten tot het secretariaat van de universiteit waar zij de kandidaturen volgden.

De meeste universiteiten vragen twee of meer aanbevelingsbrieven van professoren die de student goed kennen. Met het verzamelen van deze brieven wacht men best niet te lang. Dit kan gemakkelijk bij het begin van het academiejaar geregeld worden. Aangezien de meeste Belgische professoren

niet echt veel persoonlijk contact hebben met de studenten, is het goed hen een voldoende uitgebreid c.v. te bezorgen waarop zij zich kunnen baseren bij het schrijven van een aanbeveling.

Voor de Amerikaanse en Britse universiteiten eisen van de kandidaten dat zij een studieproject opstellen. De student moet daarin uitleggen welk deelgebied van het recht hij wil bestuderen en waarom. Het is vooral belangrijk dat de tekst goed gestructureerd en logisch opgebouwd is en dat er geen spellingsfouten in voorkomen.

De toelating tot de meeste Engelstalige universiteiten wordt ook afhankelijk gemaakt van het behalen van een bepaalde minimumscore op de TOEFL (Test Of English as a Foreign Language) of de taaltest van de ELTS (English Language Testing Service) of de IELTS (International English Language Testing Service). Daar de resultaten samen met de aanvraag vóór de dead-line moeten worden opgestuurd, mag men niet te lang wachten om zich in te schrijven voor een taaltest. Voor de TOEFL is het nodig zich minstens zes weken vóór de vastgestelde testdatum in te schrijven. De TOEFL wordt in verschillende Europese centra, waaronder Brussel, georganiseerd. Wie de test in België wil afleggen, contacteert de Commission for Educational Exchange. Mits een klein beetje voorbereiding op de specifieke manier van examineren, vormt deze test voor de meeste Vlaamse studenten geen probleem. Voor meer informatie in verband met de ELTS en de IELTS test dient men zich te wenden tot The British Council. Een aantal Amerikaanse en Britse universiteiten sluiten de procedure reeds af in december, vandaar de raad de taaltest reeds in september of oktober af te leggen. Amerikaanse universiteiten aanvaarden normaal gezien enkel TOEFL-scores, de Britse zowel TOEFL als ELTS en IELTS-scores. Vermits de TOEFL veel goedkoper is dan ELTS en IELTS lijkt deze test de beste oplossing voor studenten die kandideren voor Amerikaanse én Britse universiteiten. Sommige studenten verkiezen echter de ELTS of IELTS test omdat deze niet enkel multiple-choice vragen maar ook open vragen en een mondelinge test omvat.

In bepaalde gevallen wordt door de universiteit een klein bedrag gevraagd om de administratieve kosten te dekken. Deze zogenaamde "application fee" wordt bij definitieve toelating verrekend met het inschrijvingsgeld maar is in het andere geval volledig verloren.

II. BEURZEN EN ANDERE FINANCIËLE TEGEMOETKOMINGEN

Studenten die gedurende hun rechtenstudie steeds goede resultaten hebben behaald, komen in aanmerking voor een studiebeurs. In de meeste gevallen verloopt de aanvraagprocedure voor een studiebeurs volledig los van de toelatingsprocedure tot een bepaald programma, soms zijn de twee procedures op één of andere manier aan elkaar gekoppeld.

In het kader van de culturele akkoorden die Vlaanderen met een groot aantal landen in de hele wereld heeft afgesloten worden zeer interessante studie-beurzen toegekend. Meestal moet de student zelf voorstellen welke studies hij in het betrokken land wil aanvatten en aan welke instelling. Soms zijn beurzen voorbehouden voor studenten van bepaalde studierichtingen of voor mensen die aan een bepaalde instelling willen gaan studeren. De uiterste datum voor het indienen van een kandidatuur voor een dergelijke beurs is normaal gezien 1 december.

Beurzen voor Groot-Brittannië vormen een afzonderlijke categorie, in die zin dat men zich vóór eind januari rechtstreeks kandidaat moet stellen bij de British Council. Een gelijkaardige regeling geldt voor de beurzen "Collegio dei Fiamminghi" voor studies te Bologna (Italië). Over de toekenning daarvan wordt in maart beslist door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). Voor Duitsland zijn er, naast de beurzen in het kader van het cultureel akkoord, de speciale DAAD-beurzen waarover verder meer informatie.

De Belgian American Educational Foundation (B.A.E.F.) en de Commission for Educational Exchange ("Commission") zijn de belangrijkste "beurskanalen" voor studies in de Verenigde Staten.

Studenten die gedurende hun rechtenstudie steeds zeer goede resultaten (minstens elk jaar onderscheiding) hebben behaald, komen in aanmerking. De B.A.E.F. stelt een aantal volledige beurzen ter beschikking waarvoor de aanvragen vóór 31 oktober moeten worden ingediend. De Commission for Educational Exchange verdeelt een aantal beurzen in twee rondes: de Fall Competition (deadline 31 oktober) en de Spring Competition (deadline 30 april). Studenten in de rechten kunnen zich in de Fall Competition kandidaat stellen voor de Frank Boas Scholarship in International Legal Studies. De toekenning van deze volledige beurs houdt meteen een toelating in tot Harvard Law School. Gezien er slechts één zulke beurs is voor geheel Europa, is de concurrentie Europees en dus zeer zwaar. In de Spring Competition worden een hele reeks kleinere beurzen verdeeld onder Belgische studenten die reeds zijn toegelaten in een Amerikaanse universiteit voor het onmiddellijk volgende academiejaar.

Iemand die onmiddellijk na zijn rechtsstudies in België naar de V.S. wil vertrekken en daarvoor een volledige beurs wil krijgen zal dus ten laatste bij het begin van de derde licentie de nodige voorbereidingen moeten treffen. De studenten die bij de selecties van de B.A.E.F. en de Fall Competition van de Commission uit de boot gevallen zijn en intussen toch al toegelaten zijn in een Amerikaanse law school, kunnen hun kans nog wagen in de Spring Competition van de Commission.

Rotary kent elk jaar een aantal Districtstoelagen en Foundation-beurzen toe. Voor een Districtstoelage (maximum 300.000 Belgische frank) dient men een selectieprocedure van één jaar te doorlopen. Wie een Rotary Foundation-beurs (dekt alle kosten) wil bemachtigen, zal met een procedure van bijna twee jaar rekening moeten houden. Aanvragen voor zowel de ene als de andere beurs

moeten ingediend worden vóór 31 oktober (respectievelijk 1 of 2 jaar vóór het geplande vertrek naar het buitenland). Kandidaten geven zelf een rangorde aan van landen en instellingen die voor hun verdere studie de voorkeur genieten. De uiteindelijke keuze wordt, afhankelijk van het type beurs, door de Rotary of de kandidaat zelf gemaakt. Voor meer inlichtingen wendt men zich best tot de plaatselijke Rotary-verantwoordelijke.

De K.U.Leuven heeft een reeks bilaterale akkoorden afgesloten in het kader waarvan studiebeurzen worden voorzien. Informatie daarover vindt men terug in de informatiek van de Dienst voor Studie-advies van de K.U.Leuven. Voor een kandidatuur dient men zich te wenden tot de Dienst Internationale Relaties in de Universiteitshal.

Verschillende universiteiten kennen zelf beurzen en financiële tegemoetkomingen toe. Daarover vindt men meestal meer informatie in de brochure van de betrokken universiteit. In de meeste gevallen is een tijdige aanvraag tot toelating noodzakelijk wil men voor deze financiële steun in aanmerking komen: de deadline voor aanvraag van zulke steun is vaak gesteld op een datum die heel wat vroeger in de tijd ligt dan de uiterste datum voor aanvraag tot toelating tot de betrokken universiteit.

Allerlei ondernemingen, banken, advocatenkantoren en private instellingen (zowel Belgische als buitenlandse) kennen onder de meest uiteenlopende voorwaarden studiebeurzen toe aan studenten die verder willen studeren. Het loont vaak de moeite de naslagwerken in de informatiek van de Dienst voor Studie-advies er eens op na te pluizen.

Voor alle vermelde beurzen worden over het algemeen goede studieresultaten vereist, hoewel ook hier de wet van vraag en aanbod zijn invloed laat gelden. Goed gemotiveerde studenten die een studieprogramma en/of beursinstantie uitkiezen waar zij niet al te zeer in concurrentie komen met andere studenten van onze of een andere rechtsfaculteit, maken dikwijls toch nog een goede kans één en ander in de wacht te slepen.

III. STUDIEBESTEMMINGEN

In het volgende overzicht van de meest gekozen studiebestemmingen wordt vooral aandacht besteed aan uiterste data voor indiening van kandidaturen, enkele andere specifieke kenmerken van bepaalde selectieprocedures en het inschrijvingsgeld.

De interesse voor de **Verenigde Staten** is groot. Het aanbod van LL.M. (Master of Laws), M.C.J. (Master of Comparative Jurisprudence) en M.C.L. (Master of Comparative Law) programma's is dan ook indruk-wekkend en het

typisch Amerikaanse onderwijssysteem is voor velen al een ervaring op zich. Wie een jaar in de States wil gaan vertoeven, dient echter tijdig werk te maken van aanvragen tot toelating in law schools, de TOEFL en eventuele beursaanvragen.

Het dient nogmaals benadrukt dat sommige Amerikaanse universiteiten de procedure reeds afsluiten in december, de andere vooral in januari en februari.

Gezien het resultaat van de TOEFL samen met de definitieve aanvraag moet worden ingediend, is het absoluut aan te raden deze taaltest in september of oktober af te leggen.

Zoals reeds vermeld zijn de voorwaarden voor het verkrijgen van een studiebeurs zeer streng en het is dan ook slechts een kleine minderheid van de Leuvense alumni die met een dergelijke beurs naar de Verenigde Staten kan vertrekken. Dit betekent niet dat studenten met minder uitstekende studieresultaten niet aanvaard worden in Amerikaanse law schools, integendeel, rechtstudeudenten van de K.U.Leuven blijken over het algemeen vrij goed in de markt te liggen. Vaak bieden minder bekende Amerikaanse universiteiten degelijke LL.M.-programma's in verband met specifieke takken van het recht waarvoor de toelatingsvoorwaarden minder streng zijn. Het moet echter gezegd worden dat lang niet alle law schools in de Verenigde Staten kwalitatief hoogstaande programma's organiseren en dat de waarde van een Amerikaans LL.M.-diploma in België sterk gebonden is aan de reputatie van de betrokken law school. Sommige Amerikaanse universiteiten kennen van tijd tot tijd financiële hulp toe aan studenten die niet zelf voor alle kosten kunnen instaan en dit meestal onder de vorm van een "tuition waver" (verlaging van het inschrijvingsgeld). Zelfs in dat laatste geval zal een jaar studeren in Amerika niet goedkoop zijn, gezien men zich kan verwachten aan inschrijvingsgelden die schommelen tussen \$10.000 en \$20.000.

De toelating tot een voortgezette opleiding in **Canada** verloopt volgens een procedure die vergelijkbaar is met de Amerikaanse. Ook hier wordt vereist dat de kandidaten de TOEFL meedoen en wordt een minimumscore vooropgesteld. Kandidaturen moeten meestal ook worden ingediend in januari of februari; sommige universiteiten geven studenten wat langer om hun aanvraag in te dienen. Het inschrijvingsgeld ligt niet echt lager dan in de Verenigde Staten.

Groot-Brittannië trekt met zijn befaamde universiteiten, uitstekende programma's en specifieke onderwijsmethode elk jaar vele studenten. Voor universiteiten met ronkende namen als Oxford en Cambridge moet men snel maar ook heel goed zijn. De toelatingsvoorwaarden zijn er zeer streng. Aanvragen tot toelating worden in Oxford verwacht vóór eind december en in Cambridge vóór eind januari. De deadlines voor kandidaturen bij andere universiteiten liggen in de daarop volgende maanden (vooral in februari en maart). Men heeft er echter alle belang bij zijn aanvraag tot toelating zo snel mogelijk in te dienen gezien in de Britse law schools over iedere aanvraag wordt beslist zodra deze wordt ontvangen ("rolling admission"). Dit houdt in

dat goede studenten die hun aanvraag kort voor de deadline opsturen soms niet meer aanvaard kunnen worden omdat alle te begeven plaatsen reeds zijn toegekend aan mensen die eerder kandideerden. De Engelse universiteiten eisen, zoals reeds vermeld, dat kandidaten hun voldoende kennis van het Engels aantonen (TOEFL, ELTS of IELTS-test).

Hoewel het inschrijvingsgeld lager ligt dan in de Verenigde Staten is Groot-Brittannië toch geen goedkoop land wat studeren betreft. In 1995 bedroeg het inschrijvingsgeld in de meeste gevallen ongeveer £2.300. In universiteiten als Oxford en Cambridge dient men daar bovenop nog een "college fee" te betalen die behoorlijk kan oplopen.

In **Australië** begint het academiejaar in februari, bij het begin van ons tweede semester. Studenten hebben over het algemeen de tijd tot in het najaar (oktober, november, december) om zich kandidaat te stellen voor een plaats tijdens het onmiddellijk volgende academiejaar, maar moeten dan ook een overbrugging zien te vinden voor de periode van juli (wanneer men afstudeert) tot februari van het daaropvolgende jaar. Gezien er in de meeste gevallen pas in de herfst over alle aanvragen wordt beslist, heeft men ook slechts laat zekerheid over of men al dan niet zal kunnen vertrekken. Ook voor de Australische universiteiten moet men de TOEFL, de ELTS of IELTS-test afleggen. Wat het inschrijvingsgeld betreft benaderen de Australische universiteiten meestal het niveau van de Britse en soms zelfs dat van de Amerikaanse.

Een jaar geleden heeft onze faculteit een overeenkomst gesloten met de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Stellenbosch in **Zuid-Afrika**. Het akkoord biedt onder meer aan afgestudeerden van de Leuvense Faculteit Rechtsgeleerdheid, mits ze aan een aantal voorwaarden voldoen, de mogelijkheid in Stellenbosch het LL.M.-programma te volgen. Net als in Australië begint ook in Zuid-Afrika het academiejaar in februari. De aanvragen tot toelating worden in Leuven verwacht tegen half augustus. Er wordt naar gestreefd de kandidaten reeds in september uitsluitel te geven omtrent hun toelating. Het inschrijvingsgeld blijft beperkt tot 60.000 à 70.000 Belgische frank. In andere Zuidafrikaanse universiteiten worden ook LL.M.-programma's aangeboden waarover ons echter nog niet veel bekend is. Gezien in het kader van de LL.M. in Stellenbosch ook vakken kunnen worden gevolgd aan de universiteiten van Cape Town en West Cape lijkt het interfacultair akkoord van Leuven met Stellenbosch toch de beste mogelijkheden te bieden.

Frankrijk was vorig jaar bestemming nummer één voor de Leuvense afgestudeerden die buiten België verder studeerden. De Franse universiteiten hebben een gevarieerd aanbod van goede postgraduatenvoor juristen. De toelatingsprocedure is niet zo zwaar als in de Verenigde Staten of Groot-Brittannië, hoewel sommige prestigieuze universiteiten toch behoorlijk selectief zijn. De deadlines voor het indienen van een aanvraag variëren zeer sterk en gezien een definitieve beslissing over toelating van een student pas

eind september wordt genomen, dienen velen hun kandidatuur vrij laat in. Toch vragen sommige universiteiten om reeds in het voorjaar te kandideren en om dan reeds een aantal administratieve zaken in orde te brengen. Het komt er dus toch op aan zich op tijd (best in januari of februari) te informeren ! Frankrijk heeft ook een deel van zijn succes te danken aan het feit dat de prijs om er een jaar te studeren vergelijkbaar is met een jaar studeren aan een Belgische universiteit. Keerzijde van de medaille is dat, afgezien van de Rotary, de mogelijkheden om een studiebeurs voor Frankrijk te verkrijgen nihil zijn.

De Duitse universiteiten combineren net als Frankrijk degelijke opleidingen met een redelijk prijskaartje. Gezien in **Duitsland** voor een postgraduaat geen inschrijvingsgeld verschuldigd is, komt een jaar studeren in Duitsland, wat de kosten ervan betreft, overeen met een jaar studeren in Leuven. De meeste universiteiten stellen 15 juli als einddatum voor het aanvragen van toelating tot het wintersemester (begint op 15 oktober), sommige universiteiten sluiten reeds vroeger af. De toelatingsvoorwaarden zijn minder streng dan voor de Verenigde Staten, Engeland en misschien zelfs Frankrijk. Duitse universiteiten moeten immers minder selecteren gezien het aantal kandidaturen uit het buitenland meestal niet echt hoog oploopt. Dat heeft niet te maken met een eventuele mindere kwaliteit van de programma's maar eerder met de moeilijker toegankelijkheid ervan omwille van de taal.

Het DAAD-programma dient hier afzonderlijk vermeld te worden. Dit interessante programma combineert zeven maanden cursus te Tübingen en Düsseldorf met een daarbij aansluitende stage van drie maanden. Voor dit programma worden door de Deutsche Akademische Austauschdienst (DAAD) een aantal volledige beurzen toegekend waarvoor de kandidaten wel een zeer goed curriculum moeten kunnen voorleggen. Kandidaturen worden verwacht vóór 10 maart. Het programma gaat van start in oktober van hetzelfde jaar.

Spanje laat zich niet onbetuigd bij de organisatie van LL.M-programma's. Kandidaturen kunnen, op één uitzondering na, gesteld worden tot de zomer vóór het academiejaar in kwestie. Dikwijls wordt er zelfs geen echte deadline vooropgesteld. Er wordt bijna altijd enkel in het Spaans gedoceerd, wat het aantal kandidaten én de selectieprocedure voor een Spaanse LL.M. zeer sterk beïnvloedt. De prijs van voortgezette studies in Spanje mag daarentegen niet onderschat worden. De inschrijvingsgelden evenaren gemakkelijk de Britse bedragen.

In **Italië** zijn de LL.M.-programma's (nog) niet dik gezaaid. Het is bovendien niet eenvoudig voldoende informatie te vergaren. Inschrijven lijkt over het algemeen mogelijk tot de zomer (zelfs nog september, oktober) vóór het begin van het academiejaar (begint vaak pas in november) en het inschrijvingsgeld lijkt niet zo hoog op te lopen als in Spanje.

Het European University Institute te Firenze en The John Hopkins University in Bologna verdienen een afzonderlijke vermelding.

Een postgraduaat in het buitenland

Het European University Institute werd in 1976 opgericht door de Lid-Staten van de E.E.G. en organiseert onder meer een kwalitatief hoogstaand LL.M.-programma in vergelijkend, Europees en internationaal recht. Het Instituut heeft een eigen beurzenprogramma. Kandidaten voor toelating tot het programma zijn automatisch kandidaat voor een (volledige) studiebeurs. Aanvragen dienen ten laatste op 31 januari te worden ingediend, de selectieprocedure is streng.

The Bologna Center van de John Hopkins University (Washington, D.C.) wil vooral studenten aantrekken die zich interesseren in internationale relaties. De doceermethode is volledig geënt op het Amerikaanse model. Geïnteresseerden moeten zich vóór de deadline van 1 maart kandidaat stellen. Ook hier kan men van de universiteit zelf financiële steun krijgen.

Ondanks de grote interesse voor studies in het buitenland, kiezen nog steeds veel studenten voor een specialisatiejaar in **België**. Dat zowel onze Nederlandstalige als Franstalige universiteiten uitstekende programma's bieden hoeft natuurlijk geen betoog. De dienst VAO Buitenland richt zich echter enkel op buitenlandse programma's gezien het voor studenten minder eenvoudig is zich daarover goed te informeren. Bovendien biedt de informatiek van de Dienst voor Studie-advies zulk een schat aan informatie over de meest uiteenlopende postgraduatoren in België dat dit moet volstaan.

Om het overzicht volledig te maken, dient wel nog het Europacollege in Brugge vermeld te worden. Zeer velen beschouwen het als een soort tussenoplossing: een goed en interessant programma in het Frans en in het Engels, niet ver van huis en toch in een heel internationaal milieu. Elk jaar stellen dan ook zeer veel afgestudeerden hun kandidatuur; slechts een minderheid raakt door alle selectierondes. Aanvragen moeten in Brugge binnen zijn vóór 15 maart. Het inschrijvingsgeld, huisvesting inbegrepen, bedraagt ongeveer 300.000 Belgische frank.

TOT SLOT ...

Een jaar verder studeren in het buitenland vraagt veel voorbereiding. Toelatingsprocedures en beursaanvragen nemen heel wat tijd in beslag. De opvang van postgraduaatstudenten is in bepaalde landen niet echt georganiseerd, zodanig dat ook veel praktische zaken als huisvesting op eigen initiatief geregeld moeten worden. Het komt er dus op aan zich tijdig te bezinnen over wat men juist wil en daarna met de administratieve en praktische voorbereidingen te beginnen.

Voor meer informatie kunnen alle studenten en oud-studenten van de rechtsfaculteit terecht op de Dienst VAO Buitenland (Nieuwe Valk 02.29) en dit enkel tijdens de SPREEKUREN die uithangen aan de valven van de tweede en derde licentie rechten en aan de speciale VAOB-valven in de hal van de Nieuwe Valk.

ADRESSEN

Diensten van de K.U.Leuven

Dienst voor Studie-advies
Atrechtcollege
Naamsestraat 63
3000 Leuven
tel.: 016/32.43.11

Dienst Internationale Relaties
Universiteitshal
Naamsestraat 22
3000 Leuven
tel.: 016/32.40.27
fax.: 016/32.40.22

Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Dienst VAO Buitenland
lokaal 02.29 NV
Tiensestraat 41
3000 Leuven
sprekuren: zie valven tweede en derde licentie rechten en de speciale VAOB
valven in de hal van de Nieuwe Valk

Andere

B.A.E.F.
Egmontstraat 11
1050 Brussel
tel.: 02/513.59.55
fax.: 02/672.53.81

The Commission for Educational Exchange
Keizerslaan 4
1000 Brussel
tel.: 02/519.57.72
fax.: 02/519.57.73

The British Council
Jozef II-straat 30

Een postgraduaat in het buitenland

1040 Brussel
tel.: 02/219.36.00

DAAD
Culturele Dienst van de Duitse Ambassade
Tervurenlaan 190
1150 Brussel
tel.: 02/770.58.30

VLIR
Egmontstraat 5
1050 Brussel
tel.: 02/512.91.10 (Mevr. Veerle Hendrickx)